

The Role of Non-Governmental Organizations in Good Urban Governance and the implementation of Small-Scale Urban Development Plans: A Systematic Review (With A Focus On Iran)

Rahil Farahani¹

Received: 7 August 2025

Vahid Bigdeli Rad²

Reception: 20 October 2026

Morteza Mousakhani³

Abstract:

With the rapid increase in urbanization and the challenges of social inequality, declining active citizen participation, and mounting pressure on urban infrastructures, the role of non-governmental organizations (NGOs) in enhancing key governance indicators—including participation, transparency, accountability, and justice—has gained significant importance. This study, based on the PRISMA systematic review framework, comprehensively examines the role of these organizations in facilitating the implementation of small-scale urban development plans. In this context, 28 published articles from reputable databases covering the period from 2015 to 2025 were collected and analyzed using thematic analysis in NVivo 12 software and keyword network analysis with Python libraries. The results indicated that NGOs contribute to enhancing participation, transparency, and accountability through mediation, the establishment of collaborative networks, and digital innovations. However, limitations such as legal challenges, lack of financial resources, and institutional structures pose serious barriers to their effectiveness. This research, by integrating qualitative and quantitative analytical methods, provides a deeper understanding of the diverse dimensions of urban governance and proposes key solutions, including the reform of supportive legislation, development of technological infrastructures, strengthening specialized training, and fostering intersectoral collaboration.

Keywords: Social participation, sustainable urban governance, social justice in cities, digital innovation in urban management, community-driven local development.

¹Department of Urban Planning, Qa.C., Islamic Azad University, Qazvin, Iran

²Department of Urban Planning, Qa.C., Islamic Azad University, Qazvin, Iran (Corresponding Author)

³Department of Management, Sr.B., Islamic Azad University, Tehran, Iran

<http://doi.org/10.30510/pscci.2026.588449.1427>

نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در حکمروایی خوب شهری و تحقق طرح‌های توسعه شهری کوچک‌مقیاس: یک مرور سیستماتیک (با تمرکز بر روی ایران)

تاریخ دریافت: ۱۶/۰۵/۱۴۰۴

راحیل فرهانی^۱

تاریخ پذیرش: ۲۸/۰۷/۱۴۰۴

وحید بیگدلی راد^۲

مرتضی موسی خانی^۳

چکیده

با افزایش سریع روند شهرنشینی و مواجهه با چالش‌هایی همچون نابرابری اجتماعی، کاهش مشارکت فعال شهروندان و فشار فزاینده بر زیرساخت‌های شهری، نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ارتقای شاخص‌های کلیدی حکمروایی شامل مشارکت، شفافیت، پاسخگویی و عدالت اهمیت ویژه‌ای یافته است. این مطالعه بر مبنای چارچوب مرور نظام‌مند PRISMA، به بررسی جامع نقش این سازمان‌ها در تسهیل تحقق طرح‌های توسعه شهری کوچک‌مقیاس پرداخت. در این راستا، ۲۸ مقاله منتشرشده در بازه زمانی ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵ از پایگاه‌های داده معتبر جمع‌آوری و با تحلیل تماتیک در نرم‌افزار NVivo 12 و تحلیل شبکه‌ای کلیدواژه‌ها با کتابخانه‌های Python مورد واکاوی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که سازمان‌های مردم‌نهاد از طریق واسطه‌گری، ایجاد شبکه‌های همکاری و نوآوری‌های دیجیتال، به ارتقای مشارکت، شفافیت و پاسخگویی کمک می‌کنند، اما محدودیت‌هایی نظیر چالش‌های قانونی، کمبود منابع مالی و ساختارهای نهادی، موانع جدی در مسیر اثربخشی آنها ایجاد می‌نمایند. این پژوهش با تلفیق روش‌های کیفی و کمی تحلیل، به درک عمیق‌تری از ابعاد متنوع حکمروایی شهری دست یافته و اصلاح قوانین حمایتی، توسعه زیرساخت‌های فناوری، تقویت آموزش تخصصی و گسترش همکاری میان‌بخشی را به عنوان راهکارهای کلیدی پیشنهاد می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: توسعه محلی و جامعه محور، حکمروایی شهری پایدار، عدالت اجتماعی در شهرها، مشارکت اجتماعی، نوآوری دیجیتال در مدیریت شهری،

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی، گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

^۲ دانشیار، گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده مسئول)*

^۳ استاد، گروه مدیریت، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

شهرنشینی از انقلاب صنعتی تاکنون مهم‌ترین روند تحول اجتماعی و اقتصادی در جهان بوده است. بر اساس گزارش به‌روز سازمان ملل، جمعیت شهری جهان از حدود ۷۵۱ میلیون نفر در سال ۱۹۵۰ به بیش از ۴/۴ میلیارد نفر در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ حدود ۶۸ درصد جمعیت جهان در شهرها سکونت داشته باشند (United Nations, 2024). این رشد شتابان و پیوسته جمعیت شهری، فشارهای قابل توجهی بر زیرساخت‌ها و منابع شهری وارد کرده و پیامدهای نگران‌کننده‌ای مانند گسترش نابرابری‌های اجتماعی، مشکلات زیست‌محیطی و کاهش کیفیت زندگی شهروندان به همراه داشته است. چنین شرایطی ضرورت توسعه راهکارهای نوآورانه و بهبود روش‌های حکمروایی شهری را به یک اولویت جهانی تبدیل کرده است.

حکمروایی خوب شهری به عنوان چارچوبی جامع، در پاسخ به این نیاز مطرح شده است که با تأکید بر مولفه‌هایی چون مشارکت فعال شهروندان، شفافیت، پاسخگویی، عدالت اجتماعی و کارایی نهادی، موجب افزایش تاب‌آوری و توسعه پایدار شهری می‌شود (UN-Habitat, 2023 ; OECD, 2024). اجرای موفق این چارچوب مستلزم همکاری هماهنگ میان دولت‌ها، بخش خصوصی و جامعه مدنی است. در این میان، سازمان‌های مردم‌نهاد که نهادهای غیردولتی، مستقل و غیرانتفاعی هستند، نقش کلیدی و واسطه‌ای بر عهده دارند. این سازمان‌ها به واسطه ماهیت داوطلبانه و توان اجرایی محلی خود، توانسته‌اند مشارکت اجتماعی را تقویت کرده، نظارت اجتماعی را توسعه دهند و فعالیت‌های مؤثری در پروژه‌های کوچک‌مقیاس محله‌ای داشته باشند (Foo, 2018; Foroughi et al., 2023). به ویژه در کشورهای در حال توسعه، نقش آن‌ها در بهبود خدمات شهری و تحقق عدالت فضایی چشمگیر بوده است.

وضعیت شهرهای ایران که همزمان با رشد شتابان شهرنشینی، شاهد تمرکزگرایی در مدیریت شهری نیز می‌باشد، این چالش‌ها را به شکل ویژه‌ای تجربه می‌کند. مطالعات میدانی نشان می‌دهد که سازمان‌های مردم‌نهاد با افزایش سرمایه اجتماعی و توسعه پروژه‌های کوچک‌مقیاس محلی تا حدی موفق بوده‌اند، اما محدودیت‌های قانونی، بروکراسی پیچیده و کمبود منابع مالی به طور محسوسی توان اثرگذاری آن‌ها را محدود ساخته است (نجاری و همکاران، ۱۴۰۱؛ رحیم‌زاده سیسی‌بیگ و همکاران، ۱۴۰۰). این وضعیت نیازمند بررسی جامع ظرفیت‌ها، فرصت‌ها و موانع فعالیت این سازمان‌هاست تا نقش آن‌ها در تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و توسعه شهری کوچک‌مقیاس به صورت علمی و عملی تحلیل شود. بنابراین، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از چارچوب

نظام‌مند PRISMA و مرور پژوهش‌های منتشر شده در بازه زمانی ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵، به بررسی چگونگی کمک سازمان‌های مردم‌نهاد به تحقق حکمروایی خوب، نقش آن‌ها در تسهیل پروژه‌های محلی کوچک‌مقیاس و شناسایی مهم‌ترین موانع و فرصت‌های فعالیتشان می‌پردازد. نتایج این تحقیق ضمن تبیین علمی نقش این سازمان‌ها، می‌تواند راهگشای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری در ارتقای مدیریت شهری باشد.

مبانی نظری

مفهوم حکمروایی شهری طی چند دهه اخیر به یکی از مهم‌ترین موضوعات در حوزه مدیریت شهری تبدیل شده است. در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، تشدید روند جهانی‌شدن و افزایش پیچیدگی چالش‌های شهرنشینی باعث شد که تمرکز بر شیوه‌های حکمروایی مشارکتی و چندسطحی به عنوان راهکاری جایگزین مدیریت متمرکز رشد یابد (Pierre, 2014). این تغییر رویکرد که در اسناد بین‌المللی مانند Agenda 21 و اهداف توسعه پایدار (SDGs) نیز منعکس شده است (United Nations, 2019). نشان‌دهنده گذار از تمرکز صرف بر ساختارهای کالبدی شهر به حکمروایی مبتنی بر مشارکت اجتماعی، شفافیت و عدالت است که زمینه‌ساز توسعه پایدار شهری به شمار می‌آید (Devas, 2004). این تغییر پارادایمی، ضرورت شناسایی سازوکارهای عملیاتی حکمروایی خوب شهری را برجسته می‌کند.

حکمروایی خوب شهری به عنوان فرایندی تعاملی، محصول همکاری بین دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی است و هدف آن توسعه پایدار و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان می‌باشد. طبق تعریف UN-Habitat (2016)، این حکمروایی مبتنی بر شاخص‌هایی اصلی همچون مشارکت فراگیر شهروندان، شفافیت نهادی، پاسخگویی، عدالت اجتماعی و کارایی سازمانی است. در این ساختار، سازمان‌های مردم‌نهاد که نهادهایی مستقل و غیرانتفاعی قلمداد می‌شوند، نقش واسطه‌ای کلیدی میان جامعه و دولت ایفا می‌کنند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که این سازمان‌ها با افزایش سرمایه اجتماعی، تقویت پاسخگویی نهادی و بهبود وضعیت گروه‌های آسیب‌پذیر، همکاری مؤثری در تحقق حکمروایی خوب دارند (Foo, 2018; Mesa-Vieira et al., 2023). با این حال، موانعی همچون محدودیت‌های قانونی، کمبود منابع مالی و بوروکراسی، فعالیت این سازمان‌ها را در بسیاری از کشورها با چالش مواجه ساخته است (نجاری و همکاران، ۱۴۰۱). بنابراین، تحلیل دقیق نقش سازمان‌های مردم‌نهاد ضمن توجه به محدودیت‌ها، برای درک ظرفیت‌های واقعی آنها ضروری است.

از لحاظ نظری، نقش سازمان‌های مردم‌نهاد را می‌توان از طریق چند چارچوب تحلیلی مکمل بررسی کرد. نظریه حکمروایی شبکه‌ای با تأکید بر همکاری میان بازیگران دولتی،

خصوصی و مدنی نشان می‌دهد که ایجاد و تقویت شبکه‌های همکاری، ظرفیت نهادی را افزایش می‌دهد و امکان تعاملات موثرتر را فراهم می‌سازد (da Cruz et al., 2022). این نظریه مکمل نظریه توسعه پایدار است که بر توازن میان ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی با تأکید ویژه بر اهداف توسعه پایدار، به‌خصوص هدف یازدهم (شهرها و جوامع پایدار) استوار است (Almulhim et al., 2024). علاوه بر آن، نظریه مشارکت شهروندی به طور خاص بر اهمیت درگیر کردن مستقیم مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری و لزوم مشارکت مؤثر شهروندان جهت کسب مشروعیت حکمروایی تأکید دارد (Mesa-Vieira et al., 2023). همچنین، نظریه عدالت اجتماعی در چارچوب مباحث حکمروایی، بر توزیع عادلانه منابع و حملیت از گروه‌های کم‌برخوردار تمرکز دارد که در تحقق عدالت فضایی نقش محوری دارد (رجبی و خستو، ۱۳۹۸). با تلفیق این چارچوب‌ها، پژوهش حاضر قصد دارد نقش سازمان‌های مردم‌نهاد را نه به صورت مجزا که در لایه‌های مختلف حکمروایی شهری و توسعه پایدار، به عنوان بازیگری کلیدی و واسطه‌ای بررسی نماید.

مفهوم طرح‌های توسعه شهری کوچک‌مقیاس به پروژه‌هایی اشاره دارد که در مقیاس محلی و محدود اجرا می‌شوند اما بهبود قابل توجهی در کیفیت زندگی شهروندان ایجاد می‌کنند. نمونه‌هایی از این پروژه‌ها شامل بهسازی فضاهای عمومی و تقویت زیرساخت‌های محلی است (Högström, 2019). سازمان‌های مردم‌نهاد از طریق بهره‌گیری از ظرفیت داوطلبانه، انعطاف‌پذیری بالا و دسترسی مستقیم به جامعه محلی، نقش برجسته و مؤثری در پیاده‌سازی این پروژه‌ها دارند (Limaki, 2024). این اتصال عملی بین سازمان‌های مردم‌نهاد و پروژه‌های کوچک‌مقیاس، ضمن ارتقای حکمروایی خوب، موجب تحقق عدالت فضایی و پایداری اجتماعی نیز می‌شود. بنابراین، تمرکز این پژوهش بر بررسی این رابطه و ارزیابی پتانسیل‌های سازنده این نهادها در سطح محلی است.

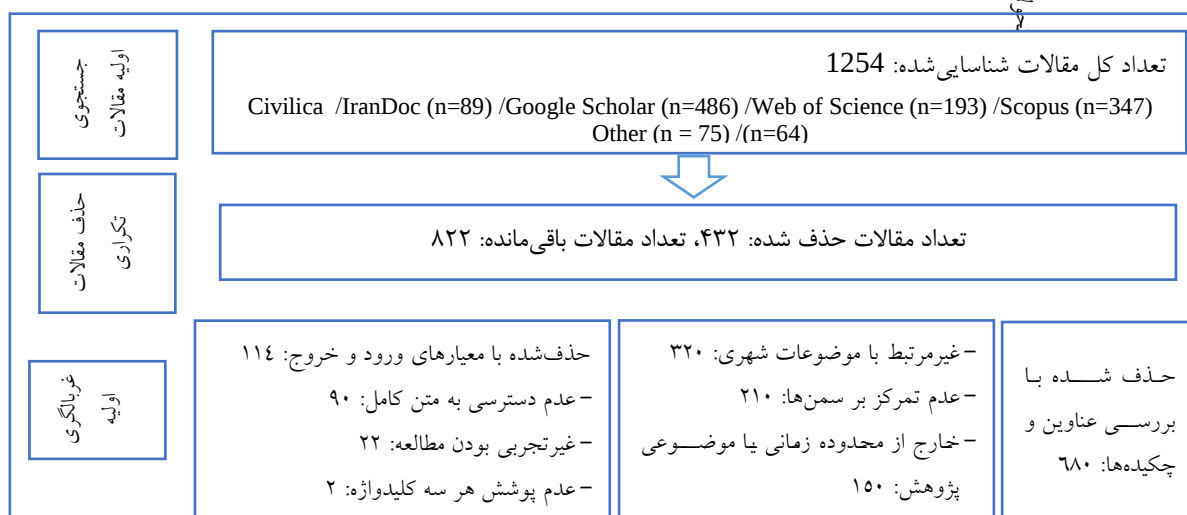
در مجموع، مبانی نظری پژوهش بر یک منطق تلفیقی استوار است که چارچوب‌های حکمروایی شبکه‌ای، توسعه پایدار، مشارکت شهروندی و عدالت اجتماعی را در کنار نقش سازنده سازمان‌های مردم‌نهاد در توسعه شهری کوچک‌مقیاس ترکیب می‌کند. چنین چارچوبی امکان ریشه‌یابی علمی مشکلات و شناسایی فرصت‌ها را فراهم ساخته و پایه‌ای محکم برای تحلیل‌های بعدی پژوهش به شمار می‌آید. تمرکز ویژه بر ظرفیت‌ها و محدودیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد نه تنها پاسخی مستقیم به پرسش‌ها و اهداف پژوهش فراهم می‌آورد، بلکه زمینه را برای تحلیل یافته‌ها در بخش بعدی مهیا می‌سازد.

در سطح بین‌المللی، مطالعات گسترده‌ای درباره نقش سازمان‌های مردم‌نهاد ارائه شده است. Foroughi et al., (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای کیفی به بررسی نقش این سازمان‌ها در ایجاد اجماع و تقویت مشارکت در کشورهای در حال توسعه پرداختند. عمق تحلیل کیفی این مطالعه قابل تقدیر است، اما دامنه محدود نمونه‌برداری، قابلیت تعمیم یافته‌ها را محدود ساخته است. Sharifi et al (۲۰۲۳) با استفاده از روش کتاب‌سنجی و تحلیل بیش از ۱۰۰ هزار مقاله در حوزه برنامه‌ریزی شهری، به بررسی نقش شبکه‌سازی سازمان‌های مردم‌نهاد پرداختند. گستردگی داده‌ها و قدرت تحلیل کمی از نقاط قوت این مطالعه است، اگرچه کمبود یافته‌های کیفی و عدم توجه به مطالعات محلی ضعف‌های آن محسوب می‌شوند. Keser (۲۰۲۳) نقش این سازمان‌ها را در تحقق اهداف توسعه پایدار، به ویژه SDG ۱۱، در شهرهای اروپایی بررسی کرد. این پژوهش از نظر چارچوب نظری غنی است، ولی تمرکز محدود بر کشورهای توسعه‌یافته قابلیت تعمیم آن به کشورهای در حال توسعه را کاهش می‌دهد. همچنین Anthony (۲۰۲۴) به تأثیر نوآوری دیجیتال سازمان‌های مردم‌نهاد در توسعه شهرهای هوشمند پرداخت که این داده‌های به‌روز و فناوری محور ارزشمند هستند، اما تمرکز صرف بر بُعد فناوریانه، محدودیت‌های خاص خود را دارد. Salvador و Sancho (۲۰۲۵) با داده‌های کمی به ارزیابی کارایی این سازمان‌ها در مدیریت منابع شهری پرداختند. گستردگی داده‌ها قوت این پژوهش است، ولی تمرکز بر کشورهای غربی، محدودیت تعمیم آن است. Dias et al (۲۰۲۳) نقش سازمان‌های مردم‌نهاد را در پایداری شهری با تمرکز بر چارچوب SDG ۱۱ مطالعه کردند؛ گرچه ارتباط نزدیک با اهداف توسعه پایدار قوت این مطالعه است، ولی عدم پرداختن به موانع قانونی و نهادی، محدودیت مهمی محسوب می‌شود. در کار مفهومی Badach and Dymnicka (۲۰۱۷) حکمروایی خوب شهری و کاربرد آن در برنامه‌ریزی پایدار تبیین شد. این پژوهش از نظر تئوریک بسیار غنی است، اما تمرکز بر اروپا و عدم نمونه‌های عملی، قابلیت تعمیم را کاهش داده است. McGuirk و همکاران (۲۰۲۲) نوآوری‌های این سازمان‌ها را در حکمروایی شهری بررسی کردند که داده‌های به‌روز و تحلیل‌های نوین از مزایای آن است، هرچند تمرکز عمده بر کلان‌شهرها، محدودیت محسوب می‌شود. Essien (۲۰۲۵) در نیجریه نقش این سازمان‌ها را در پایداری شهرهای متوسط مطالعه کرد که تمرکز بر کشورهای در حال توسعه نقطه قوت آن و محدودیت داده‌های میدانی، ضعف محسوب می‌شود. همچنین Adade (۲۰۲۰) در غنا، سازمان‌های مردم‌نهاد را به عنوان بازیگر کلیدی در حکمروایی شهری معرفی کرد. رویکرد مشارکتی مثبت این پژوهش است، اما اتکای زیاد بر داده‌های محلی، قابلیت تعمیم آن را کاهش داده است.

در ایران، نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در حکمروایی شهری موضوعی است که پژوهش‌های متعددی به آن پرداخته‌اند. رحیم‌زاده سیسی‌بیگ و همکاران (۱۴۰۰) با رویکرد توصیفی-تحلیلی و استفاده از داده‌های پیمایشی، نقش سازمان‌های مردم‌نهاد را در ابعاد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی مدیریت شهری تهران بررسی کردند. نتایج این مطالعه نشان داد که این سازمان‌ها به ویژه در ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی تأثیرگذار بوده و توانایی انتقال مسائل شهری به نظام مدیریت را دارند. اگرچه تحلیل عاملی از نقاط قوت این پژوهش است، تمرکز صرف بر یک کلانشهر محدودیت تعمیم یافته‌ها را به دنبال دارد. علیخانی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعاتی با رویکرد اقدام‌پژوهی به نقش مشارکت محلی در پیشبرد پروژه‌های کوچک‌مقیاس در شهر مشهد پرداختند. ارزشمندی داده‌های میدانی این پژوهش قابل توجه است، اما حجم نمونه محدود، تعمیم‌پذیری نتایج را کاهش می‌دهد. برغم‌دی و زمانی (۱۴۰۰) موانع ساختاری تعامل سازمان‌های مردم‌نهاد با شهرداری تهران را شناسایی کردند که گرچه تمرکز بر موانع یکی از قوت‌های آنهاست، نبود ارائه راهکارهای عملی ضعف مهم این مطالعه است. در پژوهش کیفی، رضایی و همکاران (۱۴۰۰) نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ارتقای مشارکت شهروندی تحلیل شده است که تحلیل عمیق کیفی از نقاط قوت آن محسوب می‌شود، اما توجه محدود به ابعاد قانونی، از ضعف‌های مهم به شمار می‌آید. همچنین نجاری و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه‌ای کیفی بر مدیریت شهری تهران تمرکز کردند و شواهد به‌روز ارائه دادند، هرچند کمبود داده‌های کمی ملموس است. خمجانی و همکاران (۱۴۰۱) با رویکرد کمی، نابرابری در شاخص‌های حکمروایی شهری در تهران را بررسی کردند که گستردگی داده‌ها قوت این پژوهش بوده، اما محدودیت تعمیم به سایر شهرها به دلیل تمرکز بر تهران همچنان پابرجاست.

مرور پیشینه داخلی و خارجی نشان می‌دهد، با وجود توجه گسترده به نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در حکمروایی شهری، شکاف‌های مهمی باقی است. نخست، مطالعات کیفی عمیق درباره موانع قانونی و نهادی در کشورهای در حال توسعه محدود است. دوم، تمرکز عمده پژوهش‌ها بر کلان‌شهرها است و نقش این سازمان‌ها در شهرهای کوچک و متوسط کمتر پژوهش شده است. سوم، بسیاری از مطالعات به شناسایی موانع پرداخته‌اند ولی راهکارهای عملی برای رفع محدودیت‌های مالی و ساختاری کمتر مورد توجه بوده است. چهارم، تحقیقات تطبیقی میان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه اندک است که مانع رسیدن به چارچوب‌های جامع‌تر شده است. پژوهش حاضر، با مرور نظام‌مند ۲۸ مقاله معتبر فارسی و انگلیسی و تحلیل تماتیک، تلاش می‌کند این شکاف‌ها را پر کند و الگوهای جهانی را معرفی نماید.

مطالعه حاضر به صورت مرور نظام‌مند مطابق با دستورالعمل PRISMA 2020 طراحی شد (Page et al., 2021) تا نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در تحقق شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و توسعه شهری کوچک‌مقیاس بررسی گردد. پرسش پژوهش با چارچوب PCC (جمعیت، مفهوم، بستر) تعیین شد؛ جمعیت شامل انواع شهرها و محلات شهری، مفهوم به نقش و عملکرد سازمان‌های مردم‌نهاد در حکمروایی شهری اشاره دارد و بستر، شهرها در کشورهای مختلف بین سال‌های ۲۰۱۵ تا اول سپتامبر ۲۰۲۵ را در بر می‌گیرد. جستجوی نظام‌مند در بانک‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی شامل Scopus, Web of Science, PubMed, و پایگاه‌های فارسی SID, MagIran و Noormags انجام پذیرفت. معیارهای ورود بر مبنای نوع مطالعاتی بود که داده‌های تجربی مرتبط و تحلیل‌های کیفی، کمی یا ترکیبی از نقش سازمان‌های مردم‌نهاد ارائه کردند. از میان ۱۲۵۴ رکورد اولیه، پس از حذف موارد تکراری و غیرمرتبط، ۲۸ مقاله منتخب برای تجزیه و تحلیل نهایی برگزیده شدند. استخراج داده‌ها توسط دو پژوهشگر مستقل صورت گرفت و شاخص توافق کاپا کوهن ۰/۸۵، نشان‌دهنده همسویی مطلوب میان آن‌ها بود. ارزیابی کیفیت مطالعات با استفاده از ابزارهای استاندارد JBI, CASP و STROBE انجام شد و داده‌ها در قالب فرم‌های ساختاریافته گردآوری و تحلیل شدند. تحلیل تماتیک با روش Braun & Clarke (۲۰۰۶) و نرم‌افزار NVivo12 همراه با تحلیل شبکه‌ای هم‌رخدادی کلیدواژه‌ها در محیط Python، با استفاده از الگوریتم Louvain و شاخص‌های مرکزی شبکه انجام گرفت. جزئیات جداول استخراج داده‌ها، ارزیابی کیفیت مطالعات و کدهای تحلیل در پیوست‌های مربوطه ارائه شده است. محدودیت‌های مطالعه شامل بررسی محدود ادبیات فارسی و انگلیسی و عدم ثبت پروتکل در پایگاه‌های مرجع مانند PROSPERO است که می‌تواند موجب کاهش شفافیت فرآیند پژوهش شود. توصیه می‌گردد در مطالعات آتی ثبت پروتکل به منظور افزایش شفافیت و اعتبار روش‌شناسی مورد توجه قرار گیرد.

تعداد مقالات کاملی که پس از بررسی شایستگی بکار گرفته شده اند: 28 (۲۲ انگلیسی، ۶ فارسی)

شکل ۱: نمودار جریان PRISMA

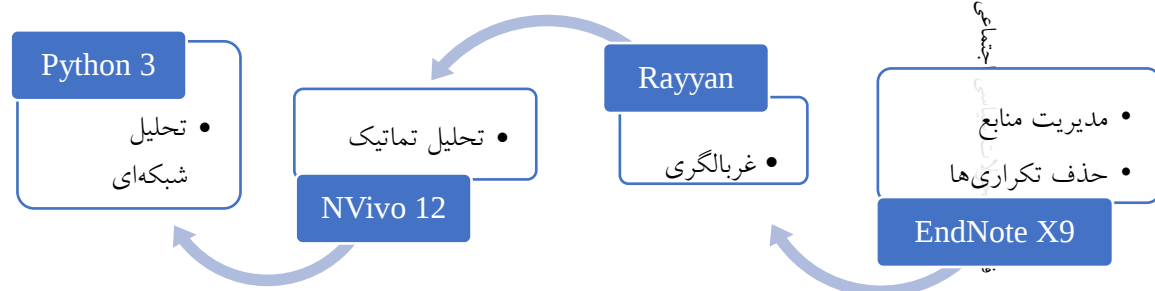
جدول ۱: نمونه استخراج داده‌ها و امتیاز کیفیت مطالعات

نویسنده (سال)	کشور/بستر مطالعه	نوع مطالعه	هدف/پرسش	اهمیت/مورد	روش/ابزار	خلاصه (یافته‌های کلیدی)	محدودیت مطالعه	ابزار ارزیابی	نمره خام	مقیاس	نمره نهایی (۵۰-)
رحیم‌زاده سی‌سی بیگ و همکاران (2021)	ایران	کمی/توصیفی-پیمایشی	نقش سمن‌ها در مدی ریت شهر ی	شهر وندان تهران، n=383	پرسشنامه؛ T-test، CF A	نقش قوی در ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی؛ وضعیت ضعیف‌تر در نهادی/اقتصادی		JBI	6/8	8	37.5
علی‌خان‌ی و همکاران (2023)	ایران (م)	کیفی (اقدام پژوهی)	افزایش مشارکت محله‌ای توس سمن‌های	ساکنان دو محله	مشاهده، مصاحبه، تحلیل سوابق عمومی	مشارکت محله‌ای تقویت شد؛ موانع قانونی	نمونه مح	CASP	9/10	10	45

ارزیا

								ص			
								ص			
...	...	...	...			...					...
4 .	8 4	7 / 8	J B I	کو ت اه د ت	مشارکت عمومی به SDGs کمک می‌کند	ترک یبی	مورد ی شهر ی	مشار کت عموم ی و SD Gs	ترک یبی	ایتا لیا	Es pos ito (20 23)
4 .	1 0 5	9 / 1 0	C A S P	زم ینه ا س ترا لی ای ی مح د	نوآوری فرصت‌سا زاست	کیف ی	مطالعا ت مورد ی	نوآور ی در حکم روای ی شهر ی	کی فی	ا س ترا لیا	Mc Gu irk (20 22)

جزئیات جدول در پیوست‌ها ارائه شده است.

شکل ۲: نرم‌افزارها و قابلیت بازتولید

۳- یافته‌های تحقیق

مرور نظام‌مند ۲۸ مقاله منتخب (۲۲ مقاله انگلیسی و ۶ مقاله فارسی) تصویری ترکیبی از نقش و ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) در فرآیندهای حکمروایی شهری و تحقق طرح‌های توسعه شهری کوچک‌مقیاس ارائه می‌دهد. برای افزایش اعتبار تحلیلی،

داده‌های صریح هر مطالعه با فرم استاندارد استخراج و کیفیت هر مقاله با ابزارهای مناسب (CASP, JBI, STROBE) سنجیده شد؛ پایایی فرآیند استخراج نیز با شاخص کاپا کوهن (۸۵/۰) گزارش گردید. در نگاشت محتوایی از تلفیق تحلیل تماتیک (براون و کلارک؛ اجرا در NVivo 12) و تحلیل شبکه‌ای هم‌رخدادی کلیدواژه‌ها (کدنویسی در Python، آستانه هم‌وقوعی ≥ 2 ، خوشه‌یابی با الگوریتم Louvain) بهره گرفته شد تا هم ساختار مفهومی و هم روابط بین مفاهیم به‌روشنی نمایان شود.

تحلیل تجمعی نشان می‌دهد که نقش واسطه‌ای (پل‌زنی) میان جامعه محلی و نهادهای مدیریت شهری شایع‌ترین نقش منتسب به سمن‌هاست. شواهد متعدد گزارش می‌کنند که سمن‌ها با انتقال مطالبات محلی، سازمان‌دهی نشست‌ها و فرآیندهای مشاوره‌ای، و ایجاد کانال‌های بازخورد، مشارکت و پاسخگویی را تقویت کرده‌اند؛ با این حال، این نقش غالباً در غیاب چارچوب‌های نهادی حمایتی و منابع مالی کافی، با محدودیت عملی مواجه شده است (نمونه شواهد: رضایی و همکاران، ۱۴۰۰؛ برغمندی و زمانی، ۱۴۰۰؛ Bianchi, 2021).

یکی از محورهای برجسته دیگر در یافته‌ها، مشارکت سمن‌ها در پروژه‌های کوچک‌مقیاس محلی است؛ از جمله بهسازی فضاهای عمومی، آموزش شهروندی و ارائه خدمات محلی که به‌طور مستند با بهبود محسوس کیفیت زیست‌محیطی و سرمایه اجتماعی محله‌ها همراه بوده‌اند. مطالعات میدانی و موردی (برای مثال علیخانی و همکاران ۱۴۰۲؛ Högsröm 2019؛ Keser 2023) نشان می‌دهند که چنین پروژه‌هایی با هزینه و پیچیدگی کمتر نسبت به مداخلات کلان، توان ایجاد نتایج عملی و قابل رؤیت در سطح محلات را دارند.

در بعد شفافیت و پاسخگویی نهادی، یافته‌ها حاکی است که سمن‌ها نقش نظارتی و مطالبه‌گری ایفا می‌کنند و از طریق انتشار نتایج محلی، گزارش‌دهی و همراه‌سازی شهروندان، امکان فشار برای ارتقای شفافیت را فراهم ساخته‌اند؛ با این حال، کمبود اعتماد متقابل بین سمن‌ها و نهادهای رسمی، و ضعف در سازوکارهای رسمی پاسخگویی، مانع تبدیل این نقش نظارتی به اثرات نهادی پایدار شده است (نمونه: قاسمی، ۱۴۰۰؛ Grootjans, 2022).

تحلیل متمرکز بر موانع نشان می‌دهد که مسائل ساختاری و قانونی (محدودیت‌های ثبت و تشکیلاتی)، بوروکراسی پیچیده، کمبود منابع مالی و در مواردی فساد یا عدم هماهنگی بین‌بخشی، مهم‌ترین محدودیت‌های اثربخشی سمن‌ها هستند. الگوی جغرافیایی نیز تفاوت‌هایی را برجسته می‌سازد: در مطالعات ایران و برخی کشورهای در حال توسعه، چالش‌های نهادی و مالی پررنگ‌تر است؛ در پژوهش‌های آفریقایی کمبود بودجه به شکل برجسته‌ای گزارش شده و در مطالعات اروپا/آمریکا توجه بیشتری به هماهنگی بین‌نهادهای

و نوآوری دیجیتال معطوف است. جدول شماره ۲ مقایسه جغرافیایی موانع و فرصت‌ها و جدول شماره ۳ موانع ساختاری و قانونی را نمایش می‌دهد.

جدول شماره ۲. مقایسه جغرافیایی موانع و فرصت‌ها

منطقه	موانع برجسته	فرصت‌های موجود
ایران	بوروکراسی، قوانین محدود	مسائل اجتماعی، زیست‌محیطی
آفریقا	فساد اداری، کمبود بودجه	ظرفیت‌های رشد و توسعه
اروپا و آمریکا	چالش‌های نهادی، هماهنگی	فناوری و نوآوری دیجیتال
آسیای شرقی	کمترین موانع، حمایت نهادی قوی	شبکه‌سازی محلی موفق

جدول شماره ۳. خلاصه موانع ساختاری و قانونی

کشور	موانع اصلی	توضیح مختصر
ایران	قوانین ثبت محدود، بوروکراسی	قوانین سخت و ساختار بروکراتیک
نیجریه	کمبود بودجه	فقدان منابع مالی
کشورهای غربی	تمرکززدایی ناکافی، ساختار پیچیده	محدودیت نهادی

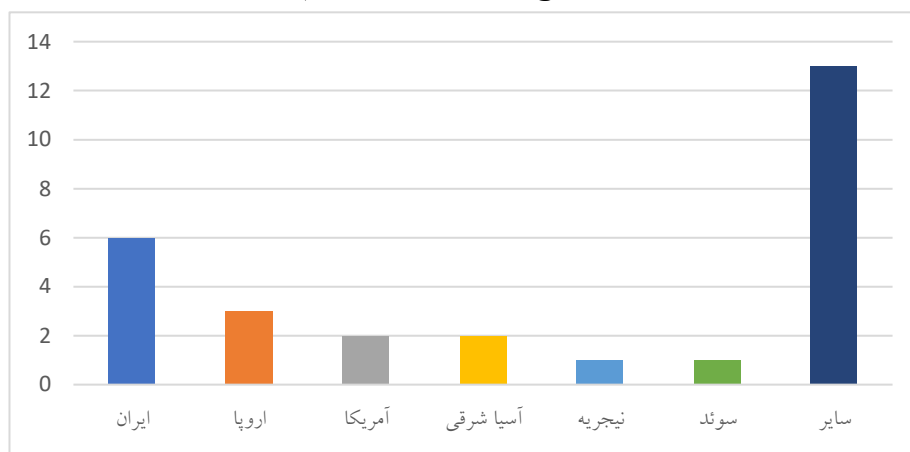
در مقابل، چند محور فرصت‌آفرین در داده‌ها به صورت مکرر پدیدار شد: آموزش شهروندی (به‌ویژه برای افزایش شمول و نمایندگی محلی)، شبکه‌سازی چندسطحی (پیوند محلی-ملی-بین‌المللی) و بکارگیری فناوری‌های دیجیتال (پلتفرم‌های مشارکت، جمع‌آوری داده شهروندی) که می‌توانند به عنوان شتاب‌دهنده‌های اثربخشی سمن‌ها عمل کنند. مطالعاتی مانند علیخانی و همکاران (۱۴۰۲)، Bixler et al. (2020) و Anthony (2024) این ظرفیت‌ها را مستند کرده‌اند؛ با این حال نیاز به توسعه زیرساخت فنی و کاهش شکاف دیجیتال در کشورهای در حال توسعه به وضوح مشهود است. جدول شماره ۴ فرصت‌های شبکه‌سازی و نوآوری را نمایش می‌دهد.

جدول شماره ۴. فرصت‌های شبکه‌سازی و نوآوری

فرصت‌ها	شرح	منابع مرتبط
آموزش شهروندی	افزایش مشارکت از طریق آموزش	علیخانی و همکاران (۱۴۰۲)
شبکه‌سازی چندسطحی	افزایش انعطاف‌پذیری شهری	Bixler et al. (2020)
فناوری دیجیتال	استفاده از اپلیکیشن‌های مشارکتی	Anthony (2024)
توسعه زیرساخت فناوری	زیرساخت‌های فناوری در کشورهای در حال توسعه ضعیف است	علیخانی و همکاران (۱۴۰۲)، Anthony (2024)

به منظور تحلیل ساختار درونی حوزه پژوهش، تحلیل شبکه‌ای و خوشه‌بندی داده‌ها انجام شد. نتایج تحلیل هم‌رخدادی کشورها نشان داد که سه خوشه اصلی شامل کشورهای

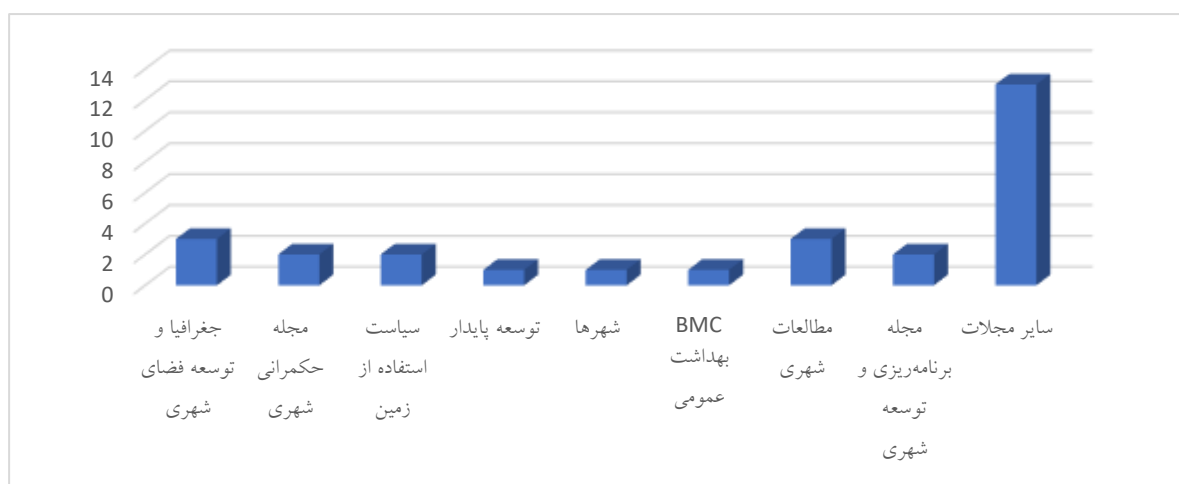
خاورمیانه، اروپا و آمریکای شمالی شکل گرفته‌اند که بیانگر تفاوت‌های جغرافیایی در توجه به موضوع است. در ایران تمرکز اصلی بر ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی بوده، در حالی که پژوهش‌های آفریقایی بیشتر بر فساد و کمبود بودجه متمرکزند. پژوهش‌های اروپا و آمریکا بر مسائل نهادی و نوآوری دیجیتال تأکید داشته‌اند و کشورهای آسیای شرقی نیز با برخورداری از حمایت نهادی قوی، نمونه‌هایی موفق از شبکه‌سازی محلی ارائه داده‌اند. این نتایج در نمودار شماره ۱: هم‌رخدادی کشورها نمایش داده شده است.

نمودار

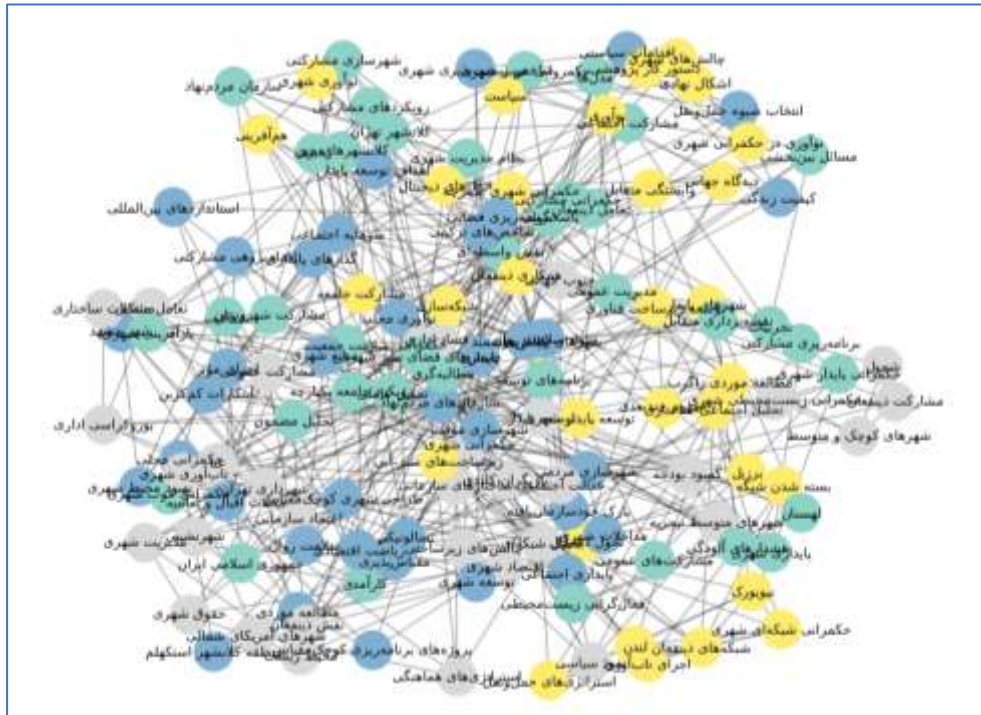
شماره ۱: هم‌رخدادی کشورها

در سطح نشریات، تحلیل نشان داد که مجلات فارسی بیشتر بر مشارکت اجتماعی و حکمروایی محلی متمرکز بوده‌اند، در حالی که نشریات بین‌المللی مانند سیاست‌گذاری کاربری زمین و مطالعات شهری توجه بیشتری به ابعاد نهادی و توسعه پایدار داشته‌اند. توزیع مقالات در نشریات در نمودار شماره ۲: توزیع مقالات در نشریات منتخب نشان داده شده است.

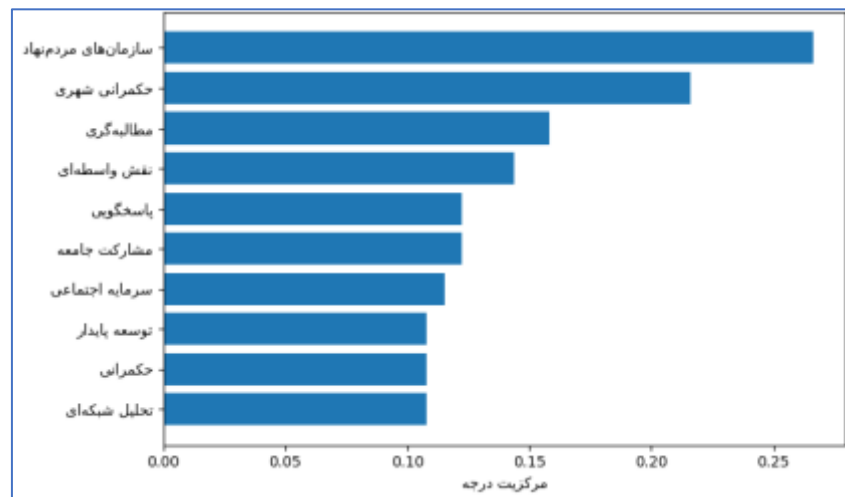

نمودار شماره ۲: توزیع مقالات در مجلات منتخب

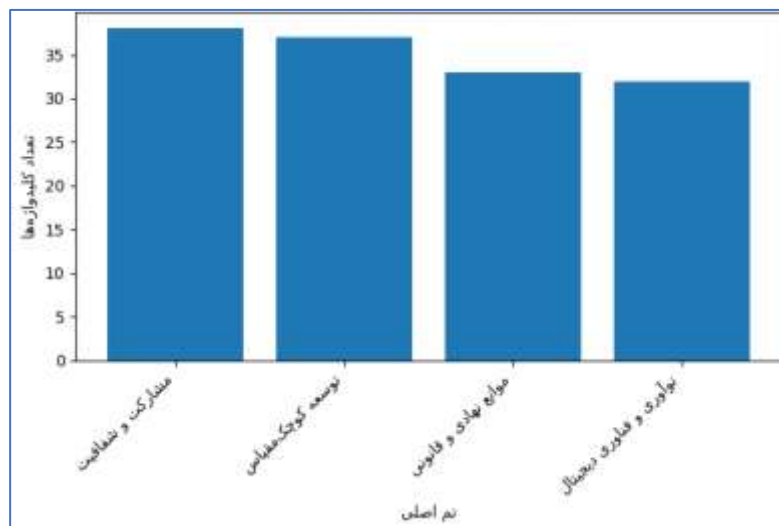
تحلیل کلیدواژه‌ها نیز ساختار پژوهش را در چهار خوشه اصلی سازمان داد: مشارکت و شفافیت، توسعه کوچک‌مقیاس، موانع نهادی و قانونی و نوآوری دیجیتال. این خوشه‌ها به‌خوبی نشان‌دهنده مسیرهای اصلی پژوهش در این حوزه هستند. ارتباط میان این خوشه‌ها در نمودار شماره ۳، ۴ و ۵: شبکه خوشه‌بندی کلیدواژه‌ها (Python Visualization) نمایش داده شده است.

نمودار شماره ۳: شبکه هم‌رخدادی کلیدواژه‌ها (رنگ‌ها بر اساس تم)

نمودار شماره ۴: ده کلیدواژه برتر بر اساس مرکزیت درجه

نمودار شماره ۵: توزیع کلیدواژه‌ها بر اساس تم‌های اصلی

در مجموع، تلفیق نتایج کیفی و کمی نشان می‌دهد که سازمان‌های مردم‌نهاد هم‌زمان توانمندی‌های عملی و ساختاری قابل توجهی برای ترویج حکمروایی خوب شهری و اجرای پروژه‌های محله‌محور دارند، ولی این ظرفیت‌ها در بسترهای نهادی نامساعد و بدون حمایت قانونی و مالی مناسب نمی‌توانند به‌طور کامل محقق شوند. این یافته‌ها مبنای قابل اتکایی برای طراحی مداخله‌های سیاستی هدف‌گرا (از جمله اصلاح مقررات ثبت و تأمین منابع محلی، تقویت زیرساخت دیجیتال و برنامه‌های آموزش شهروندی) فراهم می‌سازند و به عنوان پلی به بخش نتیجه‌گیری و توصیه‌های سیاستی عمل می‌کنند.

۴- بحث

این مرور نظام‌مند نشان داد که شاخص‌های کلیدی حکمروایی خوب شهری، شامل مشارکت، شفافیت، پاسخگویی، عدالت، کارایی و پایداری، مولفه‌های اساسی در بهبود مدیریت شهری هستند و نتایج آن همسویی معناداری با چارچوب بین‌المللی توسعه یافته توسط UN-Habitat (2016) دارد. این یافته‌ها با نتایج مطالعه Sharifi و همکاران (۲۰۲۳) هم راستا است، هرچند مطالعه حاضر به صورت ترکیبی بر شاخص‌های کمی و کیفی، به ویژه نقش شاخص‌های کیفی مانند مشارکت فعال شهروندان و شفافیت تأکید کرده است. همچنین، مطابق با یافته‌های خمجانی و همکاران (۱۴۰۱)، کارایی پیاده‌سازی

شاخص‌های حکمروایی در کشورهای توسعه‌یافته به واسطه سازوکارهای نهادی و قوانین مؤثر بیشتر است.

نقش برجسته سازمان‌های مردم‌نهاد در ارتقای مشارکت و پاسخگویی نهادی به وضوح آشکار شده است که این امر با پژوهش Foroughi و همکاران (۲۰۲۳) و علیخانی و همکاران (۱۴۰۲) تطابق دارد. با این حال، محدودیت‌های قانونی و ساختاری که رضایی و همکاران (۱۴۰۰) شناسایی کردند، در برخی کشورها مانند نیجریه از طریق بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال کاهش یافته است (Anthony, 2024; Essien, 2025). این موضوع ضرورت ارتقای زیرساخت‌های فناوری را در کشورهای در حال توسعه برجسته می‌سازد.

در زمینه طرح‌های توسعه شهری کوچک‌مقیاس، سازمان‌های مردم‌نهاد با اجرای پروژه‌های محلی، آموزش شهروندی و بهبود فضاهای عمومی نقش کلیدی در بهبود کیفیت زندگی در مناطق محلی ایفا کرده‌اند که سازگاری این یافته با نتایج مطالعات Högström و Dias (2019) و همکاران (۲۰۲۳) قابل مشاهده است. اگرچه محدودیت منابع مالی یکی از موانع مهم باقی می‌ماند، بسیج و مشارکت جوامع محلی در افزایش ظرفیت این نهادها مؤثر بوده است.

محدودیت‌های قانونی، بوروکراسی پیچیده و ضعف هماهنگی نهادی به عنوان چالش‌های اصلی شناسایی شدند. با این حال، فرصت‌هایی نظیر فناوری‌های دیجیتال و شبکه‌سازی چندسطحی ظرفیت‌های قابل توجهی را برای بهبود اثربخشی سازمان‌های مردم‌نهاد فراهم کرده است، که این نتایج با مطالعات رضایی و همکاران (۱۴۰۰) و McGuirk و همکاران (۲۰۲۲) هم راستاست. همچنین، بر خلاف تاکید برغم‌دی و زمانی (۱۴۰۰) بر ضعف تعامل با شهرداری‌ها، مرور حاضر نشان می‌دهد که در چارچوب حکمروایی شبکه‌ای (da Cruz et al., 2022)، سازمان‌های مردم‌نهاد با همکاری‌های گسترده توانسته‌اند بخشی از موانع نهادی را تعدیل کنند.

۵- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر بر نقش کلیدی سازمان‌های مردم‌نهاد در تقویت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و تسهیل توسعه‌های محلی کوچک‌مقیاس تأکید دارد. بر این اساس توصیه می‌شود سیاست‌گذاران با تصویب چارچوب‌های قانونی حمایتی، توسعه زیرساخت‌های فناورانه و تقویت شبکه‌های همکاری بین‌بخشی زمینه مناسب‌تری را برای فعالیت اثربخش این نهادها فراهم آورند. همچنین برنامه‌ریزان شهری باید با مشارکت فعال سازمان‌های مردم‌نهاد، پروژه‌های توسعه محلی را طراحی و اجرا کنند تا عدالت اجتماعی، کارایی و پایداری شهری تضمین گردد.

با این حال، محدودیت‌هایی مانند تمرکز مرور بر مقالات منتشرشده به زبان‌های فارسی و انگلیسی در بازه زمانی ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۵ و کمبود داده‌های کمی گسترده‌تر ممکن است بر جامعیت و تعمیم‌پذیری نتایج اثرگذار بوده باشد. بنابراین پژوهش‌های آتی لازم است با رویکرد تطبیقی میان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، موانع حقوقی و نهادی را با تحلیل عمیق‌تر بررسی کرده و راهکارهای عملی مؤثری برای ارتقای ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد ارائه دهند. همچنین تأکید بر ثبت پروتکل مرور نظام‌مند در پایگاه‌های مرجع مانند PROSPERO برای افزایش شفافیت و تضمین کیفیت مطالعات در آینده ضروری است تا اعتبار علمی و قابلیت اتکا به یافته‌ها تقویت شود.

۱. برغمندی، م.، و زمانی، س. (۱۴۰۰). بررسی مسائل و مشکلات تعامل سازمان‌های مردم‌نهاد و شهرداری (مطالعه موردی شهرداری تهران). نشریه توسعه محلی (روستایی - شهری)، ۲(۱۳)، ۴۲۹-۴۵۳.
<https://www.magiran.com/p2419523>
۲. خمجانی، ش.، سرور، ر.، امیرعسدی، ط.، و اربابی سبزواری، آ. (۱۴۰۱). سنجش و ارزیابی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در کلانشهر تهران. چشم‌انداز شهرهای آینده، ۳(۱۱)، ۴۳-۵۹.
<https://www.magiran.com/p2582135>
۳. رحیم‌زاده سیسی‌بیگ، س.، شیخ الاسلامی، ع.، و ذاکر حقیقی، ک. (۱۴۰۰). تحلیلی بر نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در بهبود نظام مدیریت شهری از دیدگاه شهروندان کلانشهر تهران. فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۲(۶۶)، ۴۲۹-۴۴۷.
<https://www.magiran.com/p2382214>
۴. رجبی، مرضیه. مریم خستو. (۱۳۹۸). تحقق حکمروایی خوب شهری با تاکید بر مفهوم عدالت فضایی و اجتماعی (نمونه موردی شهر رشت). مدیریت شهری. شماره ۵۴. بهار ۹۸.
[ijurm-v18n54p197-en\(1\).pdf](http://ijurm-v18n54p197-en(1).pdf)
۵. رضایی، ف.، توکلین، ج.، و سرافی، م. (۱۴۰۰). بررسی نقش سازمان‌های غیردولتی NGOها (در تحقق حکمروایی خوب شهری (مطالعه موردی: کلانشهر تهران). جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، ۲۵(۷۷)، ۱۱۳-۱۳۰.
<https://civilica.com/doc/1302087>
۶. علیخانی، آ.، خاتمی، س. م.، و داداش پور، ه. (۱۴۰۲). نقش سازمان‌های مردم‌نهاد متخصص شهرسازی در افزایش مشارکت شهروندان بر مبنای اقدام پژوهی مشارکتی در محلات اقبال و امامیه مشهد. جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۴(۱۰)، ۱-۱۸.
<https://www.magiran.com/p269441>
۷. نجاری، م.، ایزدی، ج.، و ابوالحسن شیرزادی، ح. ا. (۱۴۰۱). بررسی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت شهری (موردی: شهرداری تهران). جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۲(۱۲)، ۵۵۵-۵۷۳.
<https://www.magiran.com/p2425514>

8. Adade, D. (2020). Urbanisation and urban governance in Ghana: identifying key actors and their roles. *Afr. J. Inter Multidiscip. Stud.* 2, 88–102. https://www.academia.edu/44094258/Urbanisation_and_Urban_Governance_in_Ghana_Identifying_Key_Actors_and_their_Roles
9. Almulhim, A.I., Sharifi, A., Aina, Y.A. et al. (2024). Charting sustainable urban development through a systematic review of SDG11 research. *Nat Cities* 1, 677–685 (2024). <https://doi.org/10.1038/s44284-024-00117-6>
10. Adelina, C., Archer, D., Johnson, O., and Opiyo, R. O. (2021). Inclusion in urban environmental governance of small and intermediary cities of the global south. *Plan Thor Glob South* 11, 81–105. doi: <http://dx.doi.org/10.24306/plnxt/70>
11. Anthony, B. The Role of Community Engagement in Urban Innovation Towards the Co-Creation of Smart Sustainable Cities. *J Knowl Econ* 15, 1592–1624 (2024). <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01176-1>
12. Belizaire, R. (2020). Sustainable urban governance: The role of NGOs in participatory planning. *Urban Studies Review*, 12(4), 89–105. <https://doi.org/10.1177/0042098019898734>
13. Bianchi, C., Nasi, G., & Rivenbark, W. (2021). Implementing collaborative governance: Models, experiences, and challenges. *Public Management Review*, 23(11), 1581–1589. <https://doi.org/10.1080/14719037.2021.1878777>
14. Bixler, R. P., Hamel, P., & Sushinsky, J. (2020). Governance of urban green infrastructure: The role of networks and coalitions. *Environmental Management*, 65(4), 567–580. <https://doi.org/10.1007/s00267-019-01231-6>
15. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
16. Chen, Y., & Qu, L. (2020). Emerging participative approaches for urban regeneration in Chinese megacities. *Journal of Urban Planning and Development*, 146(1), Article 04019029. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)UP.1943-5444.0000550](https://doi.org/10.1061/(ASCE)UP.1943-5444.0000550)
17. Da Cruz, N. F., Rode, P., McQuarrie, M., Badstuber, N., & Robin, E. (2022). Networked Urban Governance: A Socio-Structural Analysis of Transport Strategies in London and New York. *Urban Affairs Review*, 59(6), 1908–1949. <https://doi.org/10.1177/10780874221117463> (Original work published 2023)
18. Devas, N. (2004). Urban governance, voice and poverty in the developing world. Earthscan. https://books.google.de/books/about/Urban_Governance_Voice_and_Poverty_in_the_developing_world.html?id=2-DMffsuAcUC&redir_esc=y

19. Dias, S., Furtado, V., & de Souza, R. (2023). Digital tools for sustainable urban development: A global perspective. *Journal of Sustainable Urban Development*, 15(3), 201–215. <https://doi.org/10.1016/j.jsud.2023.05.009>
20. Esposito, D., Zanin, G. M., Balena, P., and Monno, V. (2023). Achieving SDGs through public participation in spatial planning and urban governance: international standards for effective implementation. In: *International conference on innovation in urban and regional planning* 396 407 Cham Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-54118-6_36
21. Essien, D., & Jesse, A. (2025). Urban governance in medium-sized cities: Challenges for NGOs. *African Journal of Governance and Development*, 14(1), 45–60. <https://doi.org/10.31920/2156-3842/2025/v14n1a3>
22. Fastiggi, M., Meerow, S., & Miller, T. R. (2020). Governing urban resilience: Organisational structures and coordination strategies in 20 North American city governments. *Urban Studies*, 58(6), 1262-1285. <https://doi.org/10.1177/0042098020907277> (Original work published 2021)
23. Foo, K. (2018). Examining the role of NGOs in urban environmental governance. *Cities*, 77, 67–72. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.01.002>
24. Foroughi, M., de Andrade, B., & Roders, A. (2023). Public participation and consensus-building in urban planning from the lens of heritage planning: A systematic literature review. *Cities*, 135, 104235. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104235>
25. Furtado, V., Santos, L., & Ribeiro, P. (2023). Digital transformation in urban governance: The role of NGOs in Brazil. *Sustainable Cities and Society*, 92, 104487. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2023.104487>
26. Grootjans, R., van der Meij, S., & van Hove, L. (2022). Collaborative governance in community approaches: A case study. *BMC Public Health*, 22(1), 1013. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13354-y>
27. Higgs, C., Badland, H., Simons, K., Knibbs, L. D., & Giles-Corti, B. (۲۰۱۹). The Urban Liveability Index: Developing a policy-relevant urban liveability composite measure and evaluating associations with transport mode choice. *International Journal of Health Geographics*, ۱۸(۱), ۱۴. <https://doi.org/10.1186/s13041-019-12942>
28. Höglström, J., Brokking, P., & Stenberg, J. (2019). The role of small-scale planning projects in urban development: A case study in the metropolitan Stockholm region, Sweden. *Land Use*

- Policy, 84, 294–304.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2019.03.016>
29. Kapsali, M. (2023). Grassroots temporary urbanism as a challenge to the city of austerity? Lessons from a self-organised park in Thessaloniki, Greece. *The Geographical Journal*, 191(3), e12519. <https://doi.org/10.1111/geoj.12519>
 30. Keser, A. (2023). Interdependence and complementarity of a multi-dimensional concept of sustainable development and the integrated approach to urban governance—Case study city of Zagreb. *Sustainability*, 15(12), 9213. <https://doi.org/10.3390/su15129213>
 31. Limaki, A. K. (2024). The Potential of Community-Led Development Initiatives in Addressing Urban Inequality and Promoting Sustainability. *International Journal of Architecture and Planning*, 4(1), 13-24. [https://www.svedbergopen.com/files/1715160887_3_IJARP202408011137IR_\(p_13-24\).pdf](https://www.svedbergopen.com/files/1715160887_3_IJARP202408011137IR_(p_13-24).pdf)
 32. Mesa-Vieira, C., Gonzalez-Jaramillo, N., Díaz-Ríos, C., Pano, O., Meyer, S., Menassa, M., Minder, B., Lin, V., Franco, O. H., & Frahsa, A. (2023). Urban Governance, Multisectoral Action, and Civic Engagement for Population Health, Wellbeing, and Equity in Urban Settings: A Systematic Review. *International Journal of Public Health*, 68, Article 1605772. <https://doi.org/10.3389/ijph.2023.1605772>
 33. McGuirk, P., Baker, T., Sisson, A., Dowling, R., & Maalsen, S. (2022). Innovating urban governance A research agenda. *Progress in Human Geography*, ٤٦(٦), -١٣٩١: ١٤١٢. <https://doi.org/10.1177/03091325221127298>
 34. Müller H, Rehn-Groenendijk J and Wasmer A (2023) Small-scale urban design interventions: A framework for deploying cities as resource for mental health and mental health literacy. *Front. Psychol.* 14:1112209. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1112209>
 35. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2024). *Enhancing urban governance: Policies for resilient and equitable cities*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/global-state-of-national-urban-policy-2024_67878a91/4db6994c-en.pdf
 36. Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>

37. Pierre, J. (2014). The politics of urban governance. Palgrave Macmillan. <https://eprints.lse.ac.uk/56108/>
38. Putkowska-Smoter, Renata. Jan Frankowski. (2020). Right to the map? Counter-mapping practices of smog alerts and urban greenery movements in Poland. Society Register 2020 / Vol. 4., No. 4. file:///C:/Users/Tisa/Downloads/mbaranowski,+6_Putkowska-poprawione.pdf
39. Salvador, M., & Sancho, D. (2025). Institutional capacities and urban management: Barcelona and the COVID-19 crisis. Urban Governance, 5(2), 256–265. <https://doi.org/10.1016/j.ugj.2025.05.001>
40. Sharifi, A., Khavarian-Garmsir, A. R., Allam, Z., & Asadzadeh, A. (2023). Progress and prospects in planning: A bibliometric review of literature in Urban Studies and Regional and Urban Planning, 1956–2022. Progress in Planning, 173, 100740. <https://doi.org/10.1016/j.progress.2023.100740>
41. Singh, J. (2013). Critical appraisal skills programme. Journal of Pharmacology and Pharmacotherapeutics, 4(1), 76–77. <https://doi.org/10.4103/0976-500X.107697>
- UN-HABITAT. (2016). Urban governance and participation: A global perspective. United Nations Human Settlements Programme. Wilker, J., Rusche, K., & Rymsa-Fitschen, C. (2016). Improving participation in green infrastructure planning. Planning Practice and Research, 31(3), 229–249. <https://doi.org/10.1080/02697459.2016.1171233>
42. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2024). World population prospects 2024: The 2024 revision. Retrieved from <https://population.un.org/wpp>
43. United Nations. (2019). World Urbanization Prospects: The 2018 Revision. Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
44. van Doren, D., Driessen, P. P., Runhaar, H., & Giezen, M. (2016). Scaling-up low-carbon urban initiatives: Towards a better understanding. Urban Studies, 55(1), 175–194. <https://doi.org/10.1177/0042098016640456> (Original work published 2018)
45. Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping.